

JIRÍK PARDUBSKÝ A KONEC MRZÁKŮ Z MILETÍNKA V PARDUBICÍCH

František ŠEBEK

Zemanský rod Mrzáků z Miletínka¹⁾ vystupuje na světlo dějin z útržků dochovaných písemných pramenů zhruba od poloviny 14. století v severovýchodních Čechách, na Hořicku. Přibuzenskou souvislost jednotlivých zemanů, pšších se podle rodové tvrze "z Miletínka" (dnes zaniklá osada na katastru Miletín, okres Jičín) nebo užívajících podle několika dalších drobných majetků také predikát "z Jeřic" apod., nelze pro tuto dobu vystopovat. Jejich erb - štípený štít se šachovnicí v pravém poli a s pannou v klenotu - se ve 14. a od 15. stol. objevuje na pečeti několika dalších šlechtických rodů ze severovýchodních Čech. Možná je to svědectvím rozrodu od společného předka. Nic spolehlivého se ale nedá vyšetřit. Prokazatelnou rodovou linií můžeme sledovat až od Diviše Mrzáka z Miletínka, který se v pramenech častěji vyskytuje od poloviny 90. let 14. stol. Za manželku měl Machnu a s ní pět synů: Petra, Ondřeje, Jetřicha, Vaňka a Diviše Bořka. Diviš Mrzák svůj pozemkový majetek posunul i do jiných končin východních Čech - představovaly jej podřly na vlastnictví tvrze Jaroslav u Vysokého Mýta, Kasaličky na Pardubicku aj. Pohyboval se patrně v okolí pánů z Kravař, předních ochránců rodícího se husitského hnutí, možná působil nějaký čas ve službě dvora krále Václava IV. Diviš Mrzák zemřel nejspíše v roce 1412 a z jeho potomků potom sehráli ve veřejném dění významnou roli především Jetřich, Vaněk a hlavně Diviš Bořek. Přízvisko Mrzák se stalo rodovým. Petr a Ondřej se v dochovaných pramenech objevují jen jednou (roku 1412) a patrně se nedožili vyššího věku.

Do českých dějin se zapsal především nejstarší ze synů Diviše Mrzáka, hlava rodu - Diviš Bořek z Miletínka.²⁾ Stal se jedním z důležitých protagonistů epochy husitské revoluce. Na první pohled se může dnešnímu pozorovateli zdát, jakoby se nástup jeho kariéry podobal blesku z čistého nebe. Začala strmě stoupat od dubna 1421 po grandiózním tažení spojených husitských sil

do východních Čech. Diviš Bořek z Miletínka se svými bojovníky zlikvidoval husitským oddílem dosud vzdorující benediktínský klášter v Opatovicích n.L., v plen vzal i ženský cisterciácký klášter v Sezemicích a na obou klášterstích začal hospodařit "k věrné ruce bratří a sester". Nadto byl ustanoven pražany hejtmánem nad královskými městy Chrudim, Vysokým Mýtem a Litomyšl s rozlehlými statky litomyšlského biskupství a kapituly. Takřka přes noc se stal mužem, s nímž se muselo v celozemském měřítku počítat. Navíc mu roku 1422 kníže Zikmund Korybutovič svěřil do správy nejvýznamnější východočeské město - Hradec Králové. Své sídlo si Diviš Bořek začal stavět na Kunětické hoře, patřící původně opatovickému klášteru. Poté však nastal obrát. Ve východních Čechách začal budovat nové bratrstvo Jan Žižka a v bitvě u Strauchova dvora u Hradce Králové (1423) připravil Diviše Bořka o vládu nad Hradcem Králové. Po Žižkově smrti (1424) se Diviš Bořek pro zásadní názorové neshody dostal do konfliktu se sirotčím i táborským bratrstvem a r. 1425 přišel po vojenském zásahu bratrstev o vládu nad Vysokým Mýtem a Litomyšl. Zůstala mu Chrudim, opatovické a sezemické klášterství s hradem na Kunětické hoře. Jeho vztah k oběma bratrstvům zůstal napotom zcela negativní a není divu, že když se od r. 1433 vytvořila koalice, která hledala cestu ukončení válek kompromisním směrem s císařem Zikmundem i s katolickou církví a která chtěla zlomit rozhodující vliv bratrstev, objevil se Diviš Bořek z Miletínka znovu v popředí dění. V památné bitvě u Lipan r. 1434 osvědčil své válečnické schopnosti a zkušenosti jako vrchní velitel vítězných vojsk panské jednoty. Císař Zikmund Lucemburský, o jehož uvedení na český trůn se přičinil, jej mezi jinými odměnil tím, že mu potvrdil úchvaty původně církevního majetku jako královskou zástavu na vysokou zástavní sumu. Císař Zikmund si Diviše Bořka zavazoval i pro další službu - zvláště v boji proti poslednímu odporu, proti Hradci Králové. Po kapitulaci Hradce Králové a pádu hradu Sionu Jana Roháče z Dubé (1437) se začalo stále zřetelněji ukazovat, že císař Zikmund není ochoten jít cestou důsledného plnění podmínek, k nimž se před svým přijetím za českého krále zavázal českým kališníkům. Rychle rostla opozice, která již hrozila znovu sáhnout po zbrani. Jedním z jejích čelných představitelů se stal Diviš Bořek z Miletínka. Než došlo k rozuzlení, 9. prosince 1437 Zikmund Lucemburský vydechl naposled. Měsíc po něm (8. ledna 1438) zemřel i Diviš Bořek.

Po boku Diviše Bořka a tak trochu v jeho stínu vystupovali v průběhu husitských válek jeho bratři Jetřich a Vaněk, řečený Vyzdvíhač. Ti po smrti Diviše Bořka začali výrazněji zasahovat do politického dění a válečných akcí, odehrávajících se mezi stoupenci různých názorových proudů na obsazení českého trůnu a způsobu vlády. Patřili k vlivným činitelům východočeských landfríků (hradeckého a chrudimského kraje) a posléze ke stoupencům formující se strany Jiřího z Poděbrad, která Jiřkovi dopomohla k získání rozhodujícího postavení zemského správce.³⁾

Diviš Bořek z Miletínka zanechal po sobě syny Soběslava, Jana a Petra, kteří po něm měli dědit rozsáhlý majetek, představující hlavně zástavní panství někdejšího klášterství opatovického a sezemického s hradem na Kunětické hoře. Když Diviš Bořek zemřel, ještě nebyli jeho synové plnoletí a tak se jejich poručníkem a správcem dědictví stal strýc Jetřich z Miletínka. Jetřichovo poručnictví skončilo někdy před rokem 1448 a o statky se nakonec podělili Soběslav a Jan.⁴⁾ Petr se zřejmě nedožil delšího věku. Soběslav se záhy začal objevovat v popředí šlechtické společnosti východních Čech, mezi straníky Jiřího z Poděbrad a vlivnými osobami českých zemí vůbec. Postupně přebíral úlohu hlavy rodu.

Jetřich z Miletínka poté, co předal správu statků synům Diviše Bořka a došlo k dohodě o rozdělení majetku, hospodařil na části opatovického klášterství, představovaném městečkem Přeloučím se 6 okolními vesnicemi a od centra panství odlehlejšími okrsky 4 vesnic severozápadně od Nového Bydžova. Z dědictví po Diviši Bořkovi si dále ponechal zástavní statek někdejšího svatojiříského kláštera dominikánek v Hradci Králové, tvořící 5 vesnic v okolí Nechanic, vesnici Bylany u Chrudimě a některé další drobnější příjmy. Celkem vládl z Přelouče nejméně 17 vesnicím, rozptýleným ovšem do několika víceméně vzdálených ohnisek⁵⁾. Jetřich zemřel někdy krátce po roce 1455 bez přímých dědiců a vláda nad jeho statky přešla na Soběslava Mrzáka z Miletínka. Soběslav část z nich neudržel - jejich osud však nebudeme sledovat, neboť není podstatný pro předmět této studie.

Na sklonku svého života získal Diviš Bořek z Miletínka k uzurpovanému klášternímu dominiu koupit také pardubické panství. Stalo se tak nejspíše někdy v letech 1434 - 1436.⁶⁾ Toto nevelké panství ovšem bylo důležité pro nesporně strategicky významnou polohu. Tehdy k němu patřily vedle městečka, poplužního dvora a významného hradu v Pardubicích jenom vesnice (později zaniklé) Přerov, Bukovina, Lhotka a patrně část vesnice Blato.⁷⁾ Diviš Bořek z Miletínka přenechal správu pardubického panství svému bratrovi Vaňkovi Vyzdvíhači. Tak to zůstalo i po Divišově smrti a také poté, co se vlády nad rodinnými statky ujal Divišův syn Soběslav a jeho bratr Jan. Soběslav se proto občas psal s predikátem "z Pardubic" a měl jej dokonce vyryt na svém pečetním prstenu. Dědické nároky Soběslava z Miletínka (a jeho potomků) na Pardubice zůstaly nepopíratelně zachovány. Faktickou vládou zde však vykonával Vaněk z Miletínka a jeho potomci, mezi nimi hlavní postava tohoto pojednání - Jiřík Pardubský.

Vaněk z Miletínka sídlil v Pardubicích. Byl se svolením bratra Diviše Bořka a po jeho smrti jistě po dohodě s Divišovými přímými dědici. Kromě toho měl ale Vaněk ještě v držení městečko Týnec n.L. se 7 vesnicemi v okolí, představující část někdejšího majetku sedleckého kláštera, který mu zastavil "za věrné služby" roku 1436 císař Zikmund. Po Divišově smrti přešly na Vaňka ještě nějaké jeho drobné příjmy a Vaněk si sám r. 1451 koupil tvrz Třesíce s poplužním dvorem, mlýnem a vsí, koupil také část platů z poddaných v Běruni-

